Núm. 58

15-10-28

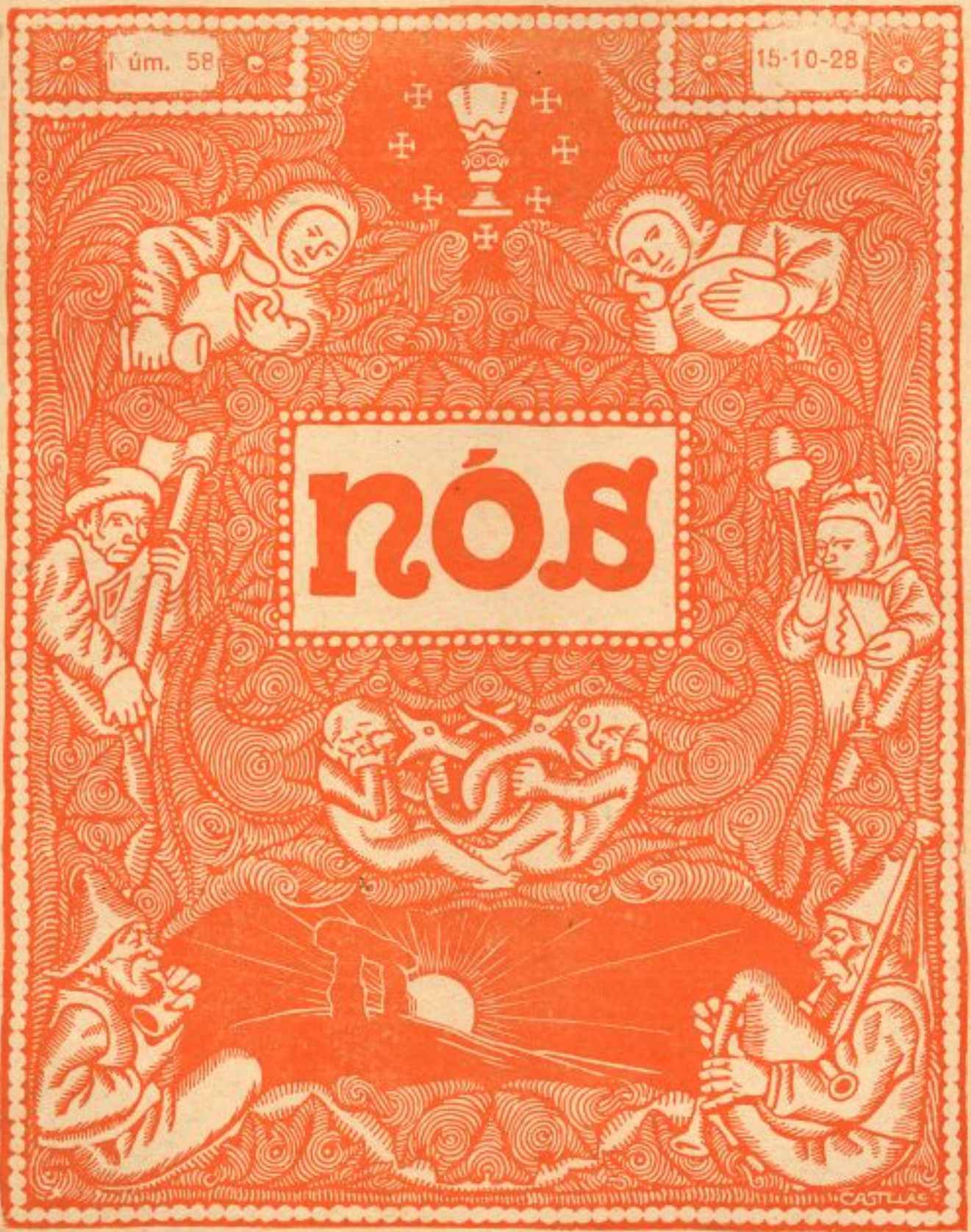

nós.

BOLETÍN MENSUAL
da
CULTURA GALEGA

Direitor Literario
Vicente Risco

Direitor Artístico
Alfonso R. Castelao

Adeministrador
ANXEL CASAL

DIREICIÓN E REDAUCIÓN:
Sto. Domingo, 47—OURENSE

ADEMINISTRACIÓN:
Real, 36 1.º—A CRUÑA

ABONAMENTO

Doce númaros, na Península	6'00 *pesetas.*
Fora da Península	8'00 »
Número solto	0'70 »

NOTA

Este boletín non pubricará máis orixinais qu'os que foran direitamente solicitados pol-a Direición. Tampouco se fai solidario das ideas n-eles emitidos, a non ser dos que por non iren rubrados, enténdense que son da Redaución.

Os pagos son adiantados e os gastos de xiro de conta dos suscritores

SUMARIO

O Cruceiro, por Avelino Rodriguez Elias.
Memorias de Pouco Tempo, por Vicente Risco.
Catálogo dos Castros Galegos, da Seizón de Prehistoria do S. E. G.
Arquivo Filolóxico i-Etnográfico de Galiza.
Os homes, os feitos, as verbas, pol-a Redaución.

Reloxería ZENITH
MAQUINAS PARLANTES. DISCOS
AGULLAS e ACCESORIOS
M. CALVIÑO - Ourense

Vicente Risco
Abogado
Santo Domingo, 47-2.º Ourense

Nós

BOLETIN MENSUAL DA CULTURA GALEGA

Ano X ★ Ourense 15 Outono 1928 ★ Núm. 58

O CRUCEIRO

Adicado ô xenial dibuxante Alfonso R. Castelao.

D'unha fé popular esprendente
era proba iste santo cruceiro
qu'hai dous séculos tallou un canteiro
metido á escultor.
Coma tiña moi pouco d'artista,
saleu tosca e non ben rematada
a figura, na cruz encravada,
do Noso Señor.

Mais a fé que ô canteiro ll'enchía
o seu peito sinxelo e honrado,
deulle â imaxe do Crucificado
tal sinceiridá,
qu'anque n'era unha boa escultura,
dos labregos qu'adoito pasaban
i-ô cruceiro unha ollada botaban,
erguía a piedá.

Hoxe pasan milleiros de xentes,
que xiquera deteñen o paso,
pois ninguén do cruceiro fai caso
á non ser
catro vellas mirradas qu'iñoran
as ideas modernas que veñen
e, quizais que por iso, inda teñen
costume de creer.

E ô pasar á carón do cruceiro,
eu pergunto, de dudas tolleito:
¿é feliz o que leva no peito
a chama da fé
qu'alumeou ô pedreiro do conto,
anque iñore os sacretos de cencia,
ou quen ten carros de sabedencia,
mais non cré?

AVELINO RODRÍGUEZ ELÍAS

Vigo, 1928.

MEMORIAS DE POUCO TEMPO

No serán do mes de Sant'Iago, ô sol-posto qu'aínda tiña unha crareira d'ouro atrás das xestas que limitan o hourizonte curto e achegado, vou camiñando pol-o carreiriño estreito. Â mán esquerda, andivo a tesoura do infame Le Nôtre recortando nos buxos sofás moles e frescos ond'un s'afunde e semella que perde a gravedade, e remates herrerianos. Gracias â ferraya e âs ortigas do paseio, ôs couselos da parede, ôs corpos retortos de lurpia vexetal dos sarmentos, âs lagartiñas vestidas de pano labrado, ós abesouros que van tocando o violoncello, âs arañas peludas aforcadas en fíos de prata, vellas tecedeiras de lenzos de cristal pr'a boda das rosas sonrosadas, que se poñen bermellas co-a espranza dos beixos da primeira noite... Gracias tamén á qu'os bruxos son moi vellos, e os sofás e os remates herrerianos son obra d'un frade excraustrado.

Á mán dereita, a parediña, con esteos de pedra pr'o parral, que sabe latín do tempo do frade e que terá escoitado cada cousa si é certo qu'as pedras óien... Achegadas arrentes da parediña baixa, hai roseiras que aínda amostran rosas sonrosadas, das qu'a coor conmove e esperta lembranzas que fan bater o curazón no peito, e que com'o beixalas daría aínda maior sede, bótalles un a mau pra cheiralas, e sorbe un na y-alma un cheiro qu'aixiña pasa, que marcha lonxe, breve com'os istantes d'éxtase, mail-os dedos fican cheos d'arrecendo que tira d'un salayos de saudade, ditosos e tristeiros, co-a lembranza do que non está lonxe...

Carreiriño ond'as limachas mouras estiran o corpo visgoso e os catro cornos, ou encôlleno untado da súa baba cristaíña.

Apañei unha caricola outoniza, vellla e longa, de corpo drapeado, coma vestido da pana que levan os peisanos vellos de face plisada e barbas de duas semáns, de cuncha ond'os deseños en espira vanse esmorecendo d'ancianidade com'o pelaxe dos cabalos roáns, e funme co-il car'un curruncho preferido, sombrizo de buxos, parral e enredadeira, asombrado de paredes vellas, do tempo do frade.

Curruncho outonizo e tristeiro, co-as pedras vellas cobertas da sua tona de prata, na parede lateral ond'hai unha porta d'outono, de vendima e de mostada, de solpôr e d'empardecer, porta moi vella, que vai perdendo a pintura bermella, pechada de cote con chave e ferrollo, tarabelo e tranca, praiticada na parede anterga, dando á unha verea tradizonal, verea lónga que camiña cara todal-as vilas, cara todal-as cibdades de pedra e de ferro, con alma ou sen ela, cara todal-as aldeias e todal-as herdades e todol-os montes e todol-os desertos, dando volta ô novelo do mundo, mais que por gracia déixame a mín eiquí, n-iste curruncho outonizo que ten coor de vendima e de mostada, quedo, caxque tranquio, en compaña d'unha vella caricola.

Hai elí unha vella mesa de pedra, mesa dolménica, que resulta románica e que foi feita cand'o barroco agoniaba. Estrana mesa sacrificial, resume dos tres tempos da nosa historia. Hai un banco de pedra pra se sentar á ela.

Pousei a caricola riba da mesa. Pirmeiro dubidou moito tempo. Alargou os cornos deic'o lindeiro máisimo da suá elasticidade e revolveu o pescozo adispaciño, primeiro moi agustiño pr'a dereita e logo con moito tino pr'a esquerda, dando a volta ata apegar os cornos â cuncha parda, e despois outra vez pr'a dereita, c'un movemento brando e lene de visgo vivente, e aínda atentou mais outra vez pr'a esquerda, âs tentaruxas. N-ésta esproración levou un bó anaco. O qual non deixa d'estar adentro da lóxica da historia, asegún nol-a presenta Mr. Henry Berr. Porqu'a caricola fora tirada do vieiro por onde camiñaba chamada pol-a vida, e obrigada á facer un viaxe aéreo que foi

nós

BOLETIN MENSUAL DA CULTURA GALEGA

Ano X ★ Ourense 15 Outono 1928 ★ Núm. 58

O CRUCEIRO

Adicado ô xental dibuxante Alfonso R. Castelao.

D'unha fé popular esprendente
era proba iste santo cruceiro
qu'hai dous séculos tallou un canteiro
metido á escultor.
Coma tiña moi pouco d'artista,
saleu tosca e non ben rematada
a figura, na cruz encravada,
do Noso Señor.

Mais a fé que ô canteiro li'enchía
o seu peito sinxelo e honrado,
deulle â imaxe do Crucificado
tal sinceiridá,
qu'anque n'era unha boa escultura,
dos labregos qu'adoito pasaban
i-ô cruceiro unha ollada botaban,
erguía a piedá.

Hoxe pasan milleiros de xentes,
que xiquera deteñen o paso,
pois ninguén do cruceiro fai caso
á non ser
catro vellas mirradas qu'iñoran
as ideas modernas que veñen
e, quizais que por iso, inda teñen
costume de creer.

E ô pasar á carón do cruceiro,
eu pergunto, de dudas tolleito:
¿é feliz o que leva no peito
a chama da fé
qu'alumeou ô pedreiro do conto,
anque iñore os sacretos de cencia,
ou quen ten carros'de sabedencia,
mais non cré?

AVELINO RODRÍGUEZ ELÍAS

Vigo, 1928.

MEMORIAS DE POUCO TEMPO

No serán do mes de Sant'Iago, ô sol posto qu'aínda tiña unha crareira d'ouro atrás das xestas que limitan o hourizonte curto e achegado, vou camiñando pol-o carreiriño estreito. Â mán esquerda, andivo a tesoura do infame Le Nôtre recortando nos buxos sofás moles e frescos ond'un s'afunde e semella que perde a gravedade, e remates herrerianos. Gracias â ferraya e âs ortigas do paseio, ôs couselos da parede, ôs corpos retortos de lurpia vexetal dos sarmentos, âs lagartiñas vestidas de pano labrado, ós abesouros que van tocando o violoncello, âs arañas peludas aforcadas en fios de prata, vellas tecedeiras de lenzos de cristal pr'a boda das rosas sonrosadas, que se poñen bermellas co-a espranza dos beixos da primeira noite... Gracias tamén á qu'os bruxos son moi vellos, e os sofás e os remates herrerianos son obra d'un frade excraustrado.

Â mán dereita, a parediña, con esteos de pedra pr'o parral, que sabe latín do tempo do frade e que terá escoitado cada cousa si é certo qu'as pedras óien... Achegadas arrentes da parediña baixa, hai roseiras que aínda amostran rosas sonrosadas, das qu'a coor conmove e esperta lembranzas que fan bater o curazón no peito, e que com'o beixalas daría aínda maior sede, bótalles un a mau pra cheiralas, e sorbe un na y-alma un cheiro qu'aixiña pasa, que marcha lonxe, breve com'os istantes d'éxtase, mail-os dedos fican cheos d'arrecendo que tira d'un salayos de saudade, ditosos e tristeiros, co-a lembranza do que non está lonxe...

Carreiriño ond'as limachas mouras estiran o corpo visgoso e os catro cornos, ou encólleno untado da sua baba cristaiña.

Apañei unha caricola outoniza, vellla e longa, de corpo drapeado, coma vestido da pana que levan os peisanos vellos de face plisada e barbas de duas semáns, de cuncha ond'os deseños en espira vanse esmorecendo d'ancianidade com'o pelaxe dos cabalos roáns, e funme co-il car'un curruncho preferido, sombrizo de buxos, parral e enredadeira, asombrado de paredes vellas, do tempo do frade.

Curruncho outonizo e tristeiro, co-as pedras vellas cobertas da sua tona de prata, na parede lateral ond'hai unha porta d'outono, de vendima e de mostada, de solpôr e d'empardecer, porta moi vella, que vai perdendo a pintura bermella, pechada de cote con chave e ferrollo, tarabelo e tranca, praiticada na parede anterga, dando á unha verea tradizonal, verea longa que camiña cara todal-as vilas, cara todal-as cibdades de pedra e de ferro, con alma ou sen ela, cara todal-as aldeias e todal-as herdades e todol-os montes e todol-os desertos, dando volta ô novelo do mundo, mais que por gracia déixame a mín eiquí, n-iste curruncho outonizo que ten coor de vendima e de mostada, quedo, caxque tranquio, en compaña d'unha vella caricola.

Hai elí unha vella mesa de pedra, mesa dolménica, que resulta románica e que foi feita cand'o barroco agoniaba. Estrana mesa sacrificial, resume dos tres tempos da nosa historia. Hai un banco de pedra pra se sentar á ela.

Pousei a caricola riba da mesa. Pirmeiro dubidou moito tempo. Alargou os cornos deic'o lindeiro máisimo da sua elasticidade e revolveu o pescozo adispaciño, primeiro moi agustiño pr'a dereita e logo con moito tino pr'a esquerda, dando a volta ata apegar os cornos â cuncha parda, e despois outra vez pr'a dereita, c'un movemento brando e lene de visgo vivente, e aínda atentou mais outra vez pr'a esquerda, âs tentaruxas. N-esta esproración levou un bó anaco. O qual non deixa d'estar adentro da lóxica da historia, asegún nol-a presenta Mr. Henry Berr. Porqu'a caricola fora tirada do vieiro por onde camiñaba chamada pol-a vida, e obrigada á facer un viaxe aéreo que foi

tronzar o seu vivir, sen dereito e sen utilidade, nin pra ila, nin pra mín. Foi unha intervenzón verdadeiramente cruente, quirúrxica, n-un proceso natural... Ila ben iba por onde camiñaba; pode qu'ila non-o soupera, mais se cadra, *algo* adentro d'ila ben o sabía...

E com'imos chamar a iste *algo?*

Deixémonos de metafíseca, embora *n-iste caso,* a metafíseca fora a mais importante (porque hai un fío, adentro de todol-os procesos naturás que non é precisamente o da lóxica, e menos aínda, a lóxica de Mr. Henry Berr).

Por fin, a caricola botou á andar. Botou á andar pra diante, marcando o seu camiño co-esa baba tan boa pra sanar os catarros do peito dos cristiaos. E o seu camiño era a bisectriz (ou, tamén eu sei xeometría!) do abalar do seu corpo nos istantes de dúbida. Ou sería a diagonal do paralelógramo das forzas dos seus motivos psicolóxicos? Namentras camiña, poderei matinar na y-alma das caricolas.

Pois foi camiñando, co-ise imperceitíbele estirar e encoller do corpo e ese apegamento â terra, co corpo alongado o mais que o podía alongar, abalando a cuncha com'os santos na procisión, e co-a despaciosa marcha procesional, que no vagaroso do seu camiñar, chegaba a ser solemne, e no determiñado do seu propósito, chegaba a ser heróica. Marchaba sen s'arredar do seu camiño reuto, seguro, sen mais dubidar, com'os astros marchan pol-o ceo, que tamén van adispacio e solemnemente, esente esas estreliñas tolas que semellan foguetes...

D'iste xeito, foi chegando ô borde da mesa, qu'era o lindeiro da horizontalidade, e principiou a baixar. Sentado eu no banco de pedra, fun vendo desaparecel-os cornos, despois o corpo, logo pouco e pouco a cuncha, despois por fin a cauda longa e afiada.

Entón erguínme pra vela camiñar. Ô chegar ô borde d'abaixo, iba intentar unha fazaña acrobática: preso pol-a cauda e suspenso no abismo, apegado â pedra co-a sua goma que deixa un ronsel de vidro, abalou un istante, e pensei que s'iba botar d'alí abaixo.

Pensouno millor, e colleu pol-a beiriña da mesa, pouco e pouco. Ten a mesa pol-o borde d'abaixo un chaflán que é o que lle pôn unha lembranza románica. Ila non foi pol-o chaflán, senón pol-a aresta... Perdérase n-un ángulo diedro!

Por fin atravesou o chaflán, e principiou a camiñar pol-a cara inferior da mesa, facendo d'antípoda, negando a gravedade co-a sua goma.

Se San Agustín houbera feito esta esperencia qu'eu fixen, con seguranza non houbera negado a eisistenza dos antípodas.

Xa volve, xa volve outra vez pra riba: a probe está desorientada; perdeuse e non sabe surtir da sua prisón. Está prisoneira no exterior d'un prisma, por paradóxico que poida resultar o feito. A feitura prismática ten as culpas: ila está feita pr'andar pol-a terra, pol-as pedras, pol-os arbres, pol-as formas naturás, esta forma non-a entende. Está pechada na surface d'un prisma e non sabe surtir d'ela: fai com'os seres de duas dimensiós. En realidade, non debe percibir ben a terceira dimensión. Ila, pol-o seu movemento, en realidade, é de duas; o seu Euclides debe ser o da xeometría plana ou o da xeometría esférica... A pesares de ter catro ollos ben móviles. Ila non é gnomo com'a toupeira nen silfo com'o paxaro.

Xa volve andar pol-a aresta do chaflán...

Xa pouco se lobriga n-iste recanto sombrizo e outonizo. Hai moito xa qu'o sol embarcou pr'as Amérecas, non sei se levado tamén do vezo da emigración... Cecais arele tamén un cárrego en calquera xunta de calquera sociedade galega. Xa hai moito que levou as áncoras a barca do sol, góndola ou piroga, ciño ou vaso d'ouro qu'aboya no mar.

(Que o sol anda embarcado, non é segredo: os exipcios, os celtas, os hiperbóreos e Benito Vicetto ben o sabian).

O reló da vila sona as suas bateladas... Hai que s'ir... O experimento remata... S'eu fora un sabio, con seguranza o qu'houbera feito, houbera sido apegar na cuncha da caricola un papeliño c'un número, pra podela recoñecer s'outro día a atopaba. Crar'está que se podía dar o caso de chegar a atopar xuntas duas caricolas, cada unha co seu papeliño co mesmo número (sobre todo se se

xeneraliza o costume d'estudal-a psicoloxía das caricolas) e aquil si qu'iba ser un compromiso. Pra non expórmonos á il, mais valeu que non me dera por levar mais adiante o experimento.

Morra o conto.

Dou volta pol-o carreiriño estreito, xa escurecido, solagado na sôma. Somentes, á mau esquerda agora, s'enxergan as rosas antr'os follatos das roseiras, pois a noite non chega á matar de todo a sua lumiosidade de primaveira sonrosada e virxinal.

Silenzo. As sedas aéreas das arañiñas voadoras apéganse na face faguendo cóxegas imposíbeles de localizar, e senqu'un consiga apañalas: asina deben ser os fíos astrales dos encantos, as cadéas invisíbeles que forman as palabras máxicas. Con fíos d'iste xeito está encadeado Merlín aló en Broceliande...

S'un se sentar arastora nos sofás de buxo, os cínifes formarían arredor d'un unha orquesta de silfos, e os seus aguillóns asañados prenderían na nosa pel o coxo que proe oito días seguidos, se se non frega aixiña con vinagre, ou se non apreta forte c'un patacón, ou co-a folla d'un canivete. Millor é seguir pra diante, pasar por baixo do parasol de buxo, abril-a cancela de ferro das escaleiras, que xira c'un xemer lixeiro e péchase c'un golpe especial, e baixar agusto ô paseio longo d'abaixo, e devagariño irse pr'a casa, ollando as luces da vila que borran os perfís das casas...

Non volvin vel-a caricola.

Nin o experimento foi adiante, nin a vida da caricola, tendo trocado o seu camiño n-un istante—e todol-os istantes poden ser decisivos—volveu ser a mesma vida qu'iba ser—ou cecais foi—tivo que ser—de todos xeitos á qu'iba ser, porqu'o o seu encontro comigo cecais estaba previsto tamén.

Arestora, il e mais eu imos camiñando por baixo das estrelas.

VICENTE RISCO.

Allariz, mes de Sant'Iago, 1928.

Grabados en Linoleum

por Xaime Prada.

Conto de Guerra

por Camilo Díaz Baliño.

Dous volumes artísticos que non deben faltar en ningunha biblioteca galega

CATÁLOGO DOS CASTROS GALEGOS

PUBRICADO POL-A SEIZON DE PREHISTORIA
DO «SEMINARIO D'ESTUDOS GALEGOS» DE SANT-YAGO

Número XVI

CASTRO DE OURILLE

EMPRAZAMENTO. — Na provincia de Ourense, concello de Verea, freguesía de Ourille e a 300 metros cara ô sul do lugar de San Vicente.

O río Sorga, afluente da Arnoia bica pol-o sul e pol-o oeste o pé do monte onde se asenta o castro.

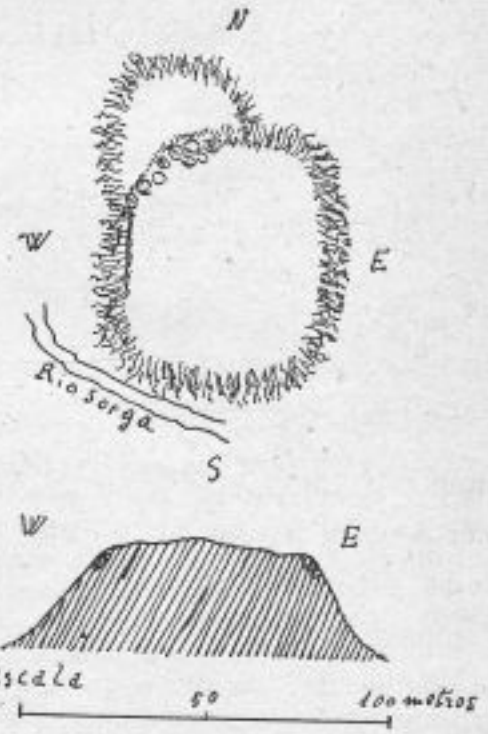

DEFENSAS.—Ten un soio recinto de forma case circolar, cinguido por un terraprén, cuio revestimento de cachote óllase aínda n-algúns lugares. Non é doado o determiñar a caída de ista defensa que se confunde ca natural do monte, que ca forte pendente mede de 35 a 28 metros nos distintos lugares da sua volta.

Non se conservan por ningures restos de parapeto.

MENSURAS.—Mede iste castro:

Do norte ô sul . . . . . 60 metros.
Do leste ô oeste . . . . . 48 metros.

OBSERVAZÓNS. — Pol-a banda do noroeste eisiste unha forte penedía que coincide co linde da área aplainada, e por baixo de ela ábrese unha especie de prataforma de 28 metros de ancho que quizáis sexa unha prolongazón en antecastro das obras defensivas.

Sinálase no recinto terminal a aparizón de numerosas *tégulas*.

FOLKLORE. — Unha muller chamada Marixohana conta:

«A miña nai era de San Vicente e téñolle ouvido, que no castro hai por baixo da terra unha plaza grande e mais abaixo aínda sarillos e devanadoiros de prata.»

***

«De unha vez foron ô castro uns homes na compaña de un crego. Levaban co-iles un libro e un cabrito branco cos dentes negros e unha vela. Denque leron no libro e alcenderon a vela, *abríronse as portas* e apareceron moitos cabalos revoltados.»

«Entón falaron dende dentro e dixeron:

—Aquietade, aquietade.»

«E despois faláronlle ôs homes.

—«Que queredes?»

—«Queremos diñeiro.»

— «E traedes prenda?»

«Iles no intre botáronlle o cabrito.»

«Despois de iste sucedido foron uns rapaces, apañaron as pingotas de cera que cairan da vela, puxéronlle unha torcida e alcendérona. De aquela abríronse de novo as portas entraron pra dentro algúns rapaces, mais de súpeto pechouse a porta e pra sacar de alí ôs rapaces houbo que ir buscar os homes que foran desfacer o encanto.»

***

Emilio González dono de unha mera situada no castro contounos que tiña ouvido decir que por baixo do aplainado do remate había campos e unha eirexa.

BIBLIOGRAFÍA.—Inédito.

(Catalogado por Fermín Bouza Brey e Florentino L. Cuevillas.)

Arquivo Filolóxico e Etnográfico de Galiza

UN CASAMENTO EN LOBEIRA

Un dos «costumes mais curiosas que poidemos observar en Lobeira é a do casamento.

Costume que imos tratar de relatar o millor que poidamos.

Na noite anterior ô día da solemne ceremonia da boda na parroquial, xúntanse na cociña da casa da noiva, a «crême» da aldea a faguer tertulia na que corren o viño, os contos e os ditos humorísticos dos cachazudos paisanos.

Uns cantos xogan â brisca de seis; calado o chapeo hastra os ollos espiando as señas

dos contrarios e dando as suas con leves contraicións faciaes, sinalando as xogadas con frases como estas:

—«¿Machos ou cabezadas?—

—Femia!

—¿Por riba ou por baixo?—

—¡Dalle por riba!

—¡Iste leva cirolas!...»

E mil pol-o estilo.

A cada «pau» que sai, indílganlle un dito.

«O *Ouro* vai pro tesouro.»

«*Bastos* son meus pensamentos.»

«*Coplas* cantaba un cego», etc.

N'outro rincón, tal coal velliño conta con voz misteriosa e entrecortada por longas pausas, unha aventura das ánimas, que escoitan todos con unha seriedade pasmosa.

Dous discuten moi serios, correitamente sentados ô estilo galego—o corpo ergueito e ríxido, e as maus abertas sobre os xionllos—si choverá ou non no día seguinte. Outros, en apertado grupo opinan sentenciosa e suficentemente sobre o gando do veciño.

E así trascurre a noite, astra que alá, sobre as dez comenza a desbandada, ouvíndose a cada momento, e previa a felicitación â noiva, a frase clásica de «Boas noites nos dea Dios», que corre de boca en boca, e por fin, ceibe de intrusos a cociña, ordea o tío Manoel da casa:

—«Bota o caldo, Rosa.»

E nós, retirámonos tamén pra non interrumpir o xantar dos donos da casa.

***

Ô outro día, o «Santo» do lugar, atópase cheo de xente.

O Santo, é moi pequerrecho,—un cubo de tres metros de arista— e só ten, naturalmente un altar, no que se venera o Apóstol Santiago, montado no seu cabalo, que ten unha pata rachada e calzada c'un vello candieiro, pra que o santo se non esborralle. N-esta especie de caixón, atopamos, ôs noivos, ôs seus pais e ôs invitados, sen contar, craro está, ô personal da eirexa, ou sexan, o crego, o sancristán e un múseco que toca un desafinado trombón, acompañando ô sancristán, que con unha voz que íl quer que sexa de baixo, atascándose âs veces, o que provoca a saida de algunha que outra cacareante ave, entona unha salmodia rara, n-unha língoa que il quer que sexa latín, crência que nós debemos respetar.

Amontoados â porta, están os veciños que

non caiberon dentro, alargando a cachola, pra non perder detalle do que pasa dentro, motivando con esto, un rotundo xuramento do invitado que está detrás ô sentir sobre os seus pes os de un veciño, ou ben algún berro de algunha moza tímida.

Ô fin, alá sobre as 12 da mañá dá cabo a ceremonia e principia a saír a xente.

Pirmeiro, saén os noivos; ela muy emperifolada, lucindo no peito un monumental ramo, e il, todo endomingado, sostén na mau unha saqueta da que ela estrae anacos

de pan trigo, que bota â caninea de rapaces que os preceden, e que se botan sobre o pan, como lobiños famentos berrando:

—¡Trigo! ¡É trigo!—pelexándose hastra que un sai correndo co corrosco na mau e mais de un chichón na cachola.

Detrás dos noivos, veñen os seus pais; ela chorosa e compunxida; il teso, estirado, envolto na sua grosa «pañosa», e faguendo por que se lle non salten as bágoas, pois en medio da sua tristura, comprende, que dada a importancia do seu papel, ten que se manteñer serio e impoñente, en armonía co-as circustancias.

Detrás sai o alcalde, seguido de todol-os concexales dispoñibres e das autoridades militares (o cabo da Guardia Civil). Os pirmeiros envoltos nas suas capas de dous dedos de grosas, suando unha gota por cada pelo baixo un sol que estantina. Mais dada a importancia do auto tivéronse que vestir de «etiqueta» e cada un, botou sobre os lombos, o pesado capote con xeito resinado pero sin pensar en contraveñir o «protocolo» local.

As autoridades militares (o cabo da Guardia Civil, como xa dixemos) retorcen os seus empinados mostachos, lanzando olladas provocativas âs mozas que acompañan â comitiva. Acompañan tamén ô alcalde, o segredario do Auntamento, o do Juzgado, o Bigairo, etc. etc.

Despois ven a múseca, composta por un gaiteiro, un tamborileiro, o do bombo e o múseco do trombón que tamén se adheríu â comitiva.

O gaiteiro, arrogantemente plantado co-as pernas entre abertas e os pes cara afora anda acompasadamente, ladeada a monteira e balanceando as bolras do roncallo, lanzando ô aire as notas de unha muiñeira, acompañado pol-o redoblar do tambor e o bater do bombo. O do trombón, traxeado cun uniforme incompreto, sopra e resopra, suando pra lle arringar ô vello istrumento algunhas notas que saen airadas e furibundas, pol-a oxidada boca do trombón.

E por último, detrás de todol-os graves persoaxes anteditos, pasan os mozos co-as suas chaquetas de pana, ribeteadas de terciopelo negro, e os seus pantalós con rodilleiras do mesmo pano, as mozas endomingadas, os vellos co-as suas capas e as vellas cos mantós pol-a cabeza.

Pol-a porta da hermida, sai correndo o crego, aborchando os derradeiros botós da sotana e seguido do sancristán, e incorpórase â cabeza da comitiva, berrando:

—¡Agardai por mín! ¡Agardai por mín que alá vou!

Chegados â casa da noiva, ésta retírase âs «suas habitaciós» acompañada da sua nai, namentras o pai, entretén ôs convidados no corredor acadando o xantar.

En cabo séntanse â mesa, e entón ven a noiva con un ramo de que van dependuradas, rosquillas, mazás e mil comeschamos de fabricación caseira.

Ô se sentar â mesa a noiva entrégalle o ramo ô noivo, quen llo dá ô alcalde que é o

que está ô seu lado. Entón o alcalde, érguese e recita esta improvisación: (1)

A todos os que se casan
en paz e en gracia de Dios
El os ten da sua man.
que tamén vos teña a vós.

Entón o alcalde, entrégalle o ramo ô seu veciño, quen se ergue e solta esta outra copra.

Pra os que hoxe se casaron
por iste ramo a Dios pido.
Que ô Manoel lle dé cadelas,
e â sua muller miniños.

E así sigue o ramo recorrendo a mesa hastra chegar outra vez âs maus da noiva, quen o desfai e reparte os mil enredos que ten entre os convidados.

Por fin, e con gran contento dos asistentes comenza o xantar, que coma todol-os das aldeas, é sinxelo pero alimenticio. Ô final sai a nai co roscón, que parte en dous anacos, dando unha mitá â noiva e a outra ô noivo, quenes as reparten, él antre os homes e ela antre as mulleres, dando por terminado o festín.

Pol-a serán na casa dos noivos, hay múseca e baile, e alá pol-as oito da noite desperdíganse todos pol-os fiadeiros deixando solos ôs noivos, que ben lles compre.

***

Así se casaron en Lobeira hastra fai dez anos. Mais influídos pol-a moda e o afán de «señorío» deron a esquecemento os costumes dos seus abós, e hoxe cásanse como o resto da humanidade, quedando solo leves vestixios d'iste costume. Só se conserva inteiro iste casamento, na memoria do tío Pisco, de quen, si Dios nos axuda, falaremos outro día.

XOQUÍN E XORXE LOURENZO.

San Roque-1928.

(1) Esta e as copras que siguen déronnolas coma orixinales, anque non respondemos que o sexan.

DE FOLK-LORE

Veciñanzas de Ferrol. — Desiñazóns xeográficas en cantigas populares

I

O Señor cura de *Cobas*
ten cara de serafín
cando vai decir a misa
todol-os santos se rin.

II

A aldea da *Mariña*
aldea de auga fría
mirádea con desprecio
que bos rapaciños cría.

III

Si ti viras o que eu vín
o domingo na *Malata*
unha espiga de mainzo
a piñas c'unha pataca.

IV

San Antonio da *Cabana*
ten unha pipa no monte.
as mulleres beben viño
os homes auga da fonte.

V

En *Cobas* hai boas mozas
na *Mariña* a flor d'elas
e en *San Xurxo* pequeniño
viva o salero d'elas.

VI

Hai unha vella en Esteiro
que co nivoeiro non ve o sol
anda vella ferrolana
si quitaras a perrera fórache mellor.

VII

Chove e mais fai sol (1)
anda un vello por *Ferrol*

(1) Con moitas variantes coñecidas e pubricadas.

cargado de cucharós
zoupa, zoupa, nos ladrós.

VIII

¡Ai! que me doe a cabeza
¡Ai! que me doe a moleira
de carretar area
do areal de *Cedeira*.

IX

As rapazas de *San Xurxo*
pequeniñas e ben feitas
bótalles a bendición
coa tua man direita.

X

Adiós *Ferrol* e a *Graña*
Mugardos e a *Mandia*
eran os catro rincós
onde eu m'adivertía.

XI

Estando eu na Habana
aló ó poñente do Sol
sentín tocar as campanas
no muelle de *Ferrol*.

XII

Adiós parque de *Ferrol*
dentro me queda unha frol
se non-a podo coller
eso si que é o peor.

XIII

Qnen me dera ser tan alto
como a estrela do Norte
para ver o que se pasa
en *Mandía* esta noite.

XIV

Santa Comba está na isla
San Martiño en *Raxón*
e *San Xurxo* n'unha insua
e *San Xohan* n'un rincón.

XV

Non te quero nena
non te quero nón
que mozas coma tí
téñoas en *Narón*.

XVI

Na porta do *Canido*
me pisaches o pé
me chiscaches de ollo
ben che sei por que é.

XVII

Na porta do *Canido*
houbo unha riña
c'oas mulleres de *Cobas*
e as da *Mariña*.

As de *Cobas* decían
non berrar tanto
que nos poden oir
no Camposanto.

XVIII

En *Cobas* e na *Mariña*
xa temos o que queremos
temos leiteiras a par
que pagan a todos precios.

XIX

Meu divino *San Andrés*
onde te foron levar
entre penas e penascos
aló na veira do mar.

XX

En *Cobas* hai boas mozas
na *Mariña* a flor d'elas
e na aldeia de *San Xurxo*
hai chanclos para cancelas.

XXI

Nenas de *Porto do Cabo*
vide lavar ó meu río

anque o río non é meu
está no meu labradío.

XXII

En *Cobas* hai boas mozas
criadas con pan centeo
moi amiguiñas dos mozos
gústalles o parraféo.

XXIII

As de *San Xoan de Esmelle*
guapiñas e placenteiras
moi amiguiñas dos mozos
que andan picando nas pedras.

XXIV

Rapaciñas andurgueiras
de *Sequeiro* e de *Meirás*
os mozos fanlle as veiras
e elas vólvense atrás.

XXV

Animaliño de loro
mira onde foi parar
alá ó fondo da *Mariña*
cansadiño de voar.

Recollidos por R. M. L.

OS HOMES, OS FEITOS, AS VERBAS

PAISAJES MENTALES, por Abdon Rodríguez Santos, Madrid, 1928.

Abdón Rodríguez Santos é un home namorado do trascendental, que cultiva ise xénero filosófico que chaman *ensaio*, co-a afeizón mais decidida, e co-a mais firme fé nas suas ideias. Ten iste xénero un ilustre precedente antre nós co P. Feixóo «libre cibdadán da Repúbrica das Letras», e efeitivamente, é o xénero mais doado pr'os que queren ser *libres cidadáus*, non xa pr'o P. Feixóo, home suxeito, mesmo sumiso â estreita discipriña da críteca, senon mais ainda pr'os que como Abdón Rodríguez Santos desbotan —ou pol-o menos semellan desbotar— todalas discipriñas do pensamento, que moitas vegadas quixera ceiba de toda pexa. Precisamente queren esto pol-a fonda fé que teñen no pensamento, fé que é un pouco confiada de mais, porque co-esa fé pòdeselle perder o medo âs contradicións, cousa qu'agora parés que non se leva. Pol-a contra, a filosofía volve andar en precura d'un camiño reuto e sen volta.

Mais Abdon Rodríguez Santos non é precisamentes un filósofo, senon un moralista que procura tratal-os probremas da vida práitica, c'unha visión outa e nobre, un criterio independente e persoal de «hombre de la calle», un estilo craro e desenfadado e unha sinceridade inteira, sempre sen suxeición a sistema. Ten ensaios *(Voluntaristas e intelectuales, Los patriotas, La ficción de las clases, Sobre Colón gallego)* moi ben pensados e ditos.

DE CATRO A CATRO, por Manuel Antonio, Editorial NÓS, A Cruña, 1928.

Con este libro de Manuel Antonio a lírica galega, d'un pulo elástico e ben medido, púxose ô par de calquera outra do momento. E tocáballe a este mariñeiro coa pértega do mastro mais esguío dal-o brinco âs extremas latitudes da poesía contemporánea. Porque é él en quen todol-os mozos vemos a ecuación lírica do presente galego e o feixe mais brandido de sanas insumisiós. E Manuel Antonio con este libro —tan inxustamente cativo de aparencia— dou cumprido acougo â nosa cobiza. Sin medo â hipérbole podemos decir que ningún poeta mozo de Castela se pode pôr a sua par.

«De catro a catro» é, antes de nada, a revelación d'un mar non visto ainda por ninguén. Un mar puro, sin ribeiras nin costas perdido entr'as costelacións. Un mar en coiros e latexante coma unha virxe mercada. Afei-

tos á un mar convencional —o mar dos mariñeiros na terra— este poeta —fidel á sua profesión de poeta e mariñeiro— fainos sentil-o escalofrío das distancias e o lazo corredizo das soedades cinguido á gorxa. Presíntese ô poeta, ô través d'estas páxinas, coa pipa atrancada nos dentes esculcar sentado na proa os confís asolagados d'auga e néboa. Ô lonxe soio gaivotas, soio vagas, soio o ronsel e quezais

Aquel veleiro que s'evadeu
pol-a corda floxa do hourizonte

E sempre o mar cerrado sobre si mesmo como un anelo. A terra case non aparece no libro. E cando aparece é case de casualidade ô traspôr un meridián das cartas marinas. O mesmo bar

...ten balances
e tamén está listo pra se faguer á vela.

Hastra o peirán do porto semella soñar no mar adentro, en balances cansados. A psicoloxía do mariñeiro non pode aguantal-os contornos tercos das cousas da terra. E por eso no porto soio o prostíbulo e a noite os poden acoller. Xeito artificial de se pôr fora das roitas e das leises e soñar coa alta mar na soia complicidade das vagas e do vento...

Os ecos imprevistos
do noso cantar sonámbulo
apagarán os focos da madrugada.

Todo n'este libro é un pleo acerto. Todo él logrado sin truco nin alquimio. Ainda qu-o intre este que vivimos o queira envolver na rede arteira das sospeitas é tal a forza das suas vivencias, tal a sinceiridade d'estes poemas que se non poden falsear os seus miolos de nobre metal. Argolas da cadea da sua vida traballadas co lume mais puro do seu esprito, son estes poemas de Manuel Antonio. Pra algo o libro vai encabezado como «Follas d'un diario d'abordo».

Outra virtude do libro é a de amostrarnos o xeito de leval-a persoa ôs cumes derradeiros da poesía pura. O poeta non desaparece nunca nin siquera cando os pararrayos das imaxes cravan nas nubens as suas puntas de platino.

Fómonos trasbordando
ao cabotaxe das costelaciós.
C'un faro na man
cronometramos o pulso das tormentas.

Pero precísase ser un poeta traballado e xenial pra fuxir da vulgaridade d'anecdota e craval-as unllas nas entranas acesas da categoría estética. A arte non se casa con ninguen. Como dixo Nietzche pol-a cencia «é muller e non quere senon ô guerreiro». E por eso, porque o autor fuxeu á contemplación pasiva pra se dar de cheo ôs seus poemas, é pol-o que cada un d'eles encerra o libro enteiro e o libro enteiro ten a unidade d'un soio poema. Todo no libro ten a homoxeneidade d'un hourizonte mareiro no que Manuel Antonio, a forza d'esculcal-o nas suas dimensiós pensou este feixe de versos sin igual. O coleicionista d'imaxes ten n'este libro centos d'elas a cal millor. Exemplos:

N-a fasquía dos barcos anónimos
postos á flote pol-a madrugada...

Mansas vagas unánimes
reorganizanse detrás do vento...

Non trascribimos mais, que senón sería cousa de non parar.

Alguén poidera achacarlle a insistenza sobre certos temas e certas verbas. Entre éstas, ronsel. Pero cando esta verba aparece —e o mesmo as outras— está pleamente xustificada pol-o acerto do seu emprego.

E perdeuse pol-a popa
desamarrado
o ronsel...

O navío coas maus trincadas
vai borrando cos pés o ronsel.

Estas imaxes abondan pra elimiñar calquer recelo miudo. Mais hai n'el dous detalliños cos que non nos atopamos d'acordo: cos versos populares qu'o autor pon entre uns versos seus e c'unha chamada na que define ô seu xeito o mar adentro. Manuel Antonio é o polo oposto do popular e tamén do cadeirádego d'instituto. Cando se faga a edición co libro mére agardamos que nos compraza o poeta rianxeiro.

OUTEIRO ESPASANDÍN.

ALBERTO V. BRAGA, CURIOSIDADES DE GUIMARÃES, MULHERES, JOGO, FESTAS E LUXO, Guimarães, 1928.

NON é somentes o autor das «Tradições e Usanças de Guimarães» un recoleitor do folklore actual, senón que é un erudito acostumado á rebuscar nos arquivos a nota precisa que nos traia a ideia do vivir lonxano. E así vai resucitando o Guimarães dos séculos XVII e XVIII principalmente cos seus coengos libertinos, o dos estudantes destemidos e do pobo festeiro das represen-

tazóns de comedias, ca regalada e amabel vida conventual de freiras clarisas de estirpes soadas no Reino. Doce, danzas, o ledo desenfado deceoitesco decorre pol-as páxinas do libro gracias ôs libros da Colexiata, dos mosteiros e das feligresías do Concello que rinden escelentes materiaes ben aproveitados pol-o autor pra afrecer a visión conxunta de unha época pol-os únicos medios con que hoxe contamos pra conocela. E tales fontes históricas deitan pra o Sr. Braga notizas reveladoras en outo grado.

F. B. B.

O PORCO DE PÉ, novela de VICENTE RISCO, A Cruña, NÓS, 1928.

COIDAMOS nós que na Galiza non ten ainda Vicente Risco toda a consideración de que é merecente. Coidamos: que si Vicente Risco, en troques de vivir n'Ourense, vivira en Madrí e traballara aló a mitade do que aquí traballa, hoxe sería un dos nomes d'intelectuaes que mais sonara na Hespaña. E non sô isto, senón que ô vir de vrañego â sua terra, recibiría honores e agasallos á feito. Pol-o fetichismo que anda afincado ainda no espírito «provinciano» de moitos dos nosos conterraños no respeitive ôs que viven na corte e actuan na corte. E xa non decimos nada si Vicente Risco fose catalán. D'aquela á istas datas tería un fondo prestixio en toda a Iberia. Pro como reside n'Ourense e olla pouco para Madrí, as cousas acontecen d'outro xeito.

Emporiso, a sua labor é—para os que nos decatamos ben do que temos que decatarnos—xurdia e trascendente. Vicente Risco, notabre ensaísta, bó orientador político, folklorista concienzudo, poeta ispirado, crítico serio, polígrafo de outo releve, temperamento de filósofo é tamén un novelista moi interesante. Probóunolo co «A Coutada», c'os «Europeus en Abrantes», c' «O que lle aconteceu o doutor Alveiros», c' «O porco de pé».

Ista derradeira novela que inda ten recendos do frescor da tinta da imprensa é das que se lén d'unha asentada e das que fan pensar moito. En calquera língoa que s'escribise sería un belo libro. E escribido en galego resulta un libro galeguismo. Pois a forma e o fondo se compretan, dándonos o froito maduro do humorismo racial. Que Vicente Risco, coma todol-os pensadores galegos, é, inda tratando das cousas mais serias, un sotil e socarrón humorista.

Ao longo de «O Porco de Pé» a fondura do anecdótico que serve de eixo â obra se mistura c'o episódico cheio de gracia e de bó senso criticista, para mostrarnos na historia d'unha familia e d'un ambente que si non foi puido ser, a historia de moitas familias e moitos ambentes que foron e siguen sendo. Realismo, idealismo e humorismo andan collidos da man nas páxinas vizosas de «O Porco de Pé», choutando axilmente sobre amplias e belidas largacías culturaes. Si o estilo é o home, como dixo Buffón, e antes que él dixerao o hespañol Fox Morcillo, na derradeira novela de Vicente Risco está todo Vicente Risco. Pol-o menos asin nol-o pareceu a nós.

«O Porco de Pé», pois, non é un libro mais, senón un bó libro galego, onde hai unha cousa céntrica: o humorismo racial deitando dondamente pol-a campía da sensibilidade moderna, com'a i-auga dos regatos pol-as leiras multiformes das nosas terras de minifundio.

Vicente Risco que, cal poucos, douse por enteiro â Galiza é un home admirabel cuia prolificidade intelectual asombraría á todos n'un país onde houbese maior conscencia que no noso. É, emporiso, un outo cumio do pensamento e do sentimento galego d'hoxe. Un valor rexo e indestrutibel. A. V. P.

Está á esgotarse a

Historia Sintética de Galicia

por Ramón Villar Ponte.

Pida axiña o seu exemprar â nosa adeministración

MARGARIDA A DA SORRISA D'AURORA, por Evaristo Correa Calderón, A Cruña, NÓS, 1928.

A aitividade cada dia mais pasmosa da editorial *NÓS* —o meirande esforzo que en este asunto de pubricaciós se ten feito en Galiza, pois semella que na cantidade pronto ha estar por riba da soada *Biblioteca Gallega* de Martínez Salazar (e conta qu'aquela era bilingüe); pois na calidade das obras pubricadas, xa a supera, pois non hai n-ela o refugallo que a escesiva xenerosidade d'aquil tempo permitía pubricar, e que hoxe xaz amontoado nos arquivos das catro diputaciós galegas— trainos sempre libros novos, do mais variado caraute.

Esta obriña de Correa Calderón, é un conto, un conto d'ises qu'outrora lían os nenos —hoxe leen revistas de foot-ball, argumentos de películas ou, si acaso, Nick-Carter e Buffalo Bill— e qu'agora leemos os homes. N-il vése a filosofía idílica do autor da *Conceición sinxela do ceo*. Imprentado en azul con orla bermella e avaliado con tres deseños de Xaime Prada, díz moi ben e xunta a beleza da edizón â beleza literaria.

MARÍA ROSA, por Gonzalo López Abente, A Cruña, NÓS, 1928.

Pertence iste volume â *bibrioteca teatral* de *NÓS*, que leva xa pubricado *A Tola de Sobrán* de Porto Rey, e o *Tríptico* d'Antón Villar Ponte, e pubricará axiña *O Bufón d'El Rei* por Vicente Risco. Todos sabemos o verdadeiro poeta que é Gonzalo López Abente; a sua ademirabre obra poética se non esgotou con *D'Outono*, seu derradeiro libro de versos, senón que continúa, millorando cada día. A sua obra en prosa (*Fuxidos*, en *Lar*, foi o derradeiro) e tamén dina de nota. Esta obriña de teatro (comedia en dous pasos) foi estreada hai tempo pol-o Cadro de declamazón da Irmandade da Fala da Cruña, n-unha xeira dramáteca que ha ser lembrada hoxe con saudade. A obra é sinxela e fina: é unha comedia d'amor e de xenerosidade. De cote, o López Abente ten tendenza a presentar carauteres ergueitos e nobres, respondendo â sua conceición de poeta clásico. Fai sentimentalismo, mais é o seu un sentimentalismo serio e coma contido, sen espaventos, e sempre d'un gosto xusto e cabal.

LA TRAGEDIA DE TODOS, por V. García Martí, Madrid.

È unha alegoría dramática escrita e disposta coma pra ser representada, na que o autor de *Del vivir heróico* e de *Una punta de Europa* presenta o eterno confluto da contradizón antr'a vida e o pensamento, antr'o pensamento científeco e o pensamento filosófico, e mais a contradizón interna do pensamento filosófico consigo mesmo, da concencia co sentimento, na vida e no pensar de catro persoaxes principás — Profesor Hugo (Voz da Cencia), Berta, sua muller (Voz da Vida), Doutor Arturo (Voz da Concencia) e a Mendiga (Voz da Morte)— que a un tempo van xogando e ditando e decrarando a peza, n-un xeito que Antón Villar Ponte chamou pirandeliano, ou no xeito de Lope de Vega de «Un soneto me manda hacer Violante». A final, o misterio se non desvenda, coma se iba desvendar? senón que sinxelamente é abandoado. A forma mesma ten o seu significado.

LOS PAZOS GALLEGOS, Cuaderno I, Vigo, 1928.

En sobre certificado, contra reembolso de 5 pesetas, e co-enderezo trabucado, temos recibido esta pubricazón que dirixen o Marqués Quintanar, de Xavier Ozores Pedrosa e Xosé Cao Moure, posta baixo unha rúbrica de *regionalismo sano*, esterilizado con todalas protestas de fidelidade que se supoñen, e que nós fariamos tamén se cadra, embora fose faguéndoa depender de certas condiciós —coma puñan â sua os nobres d'outro tempo ô prestaren preito homaxe ôs seus reis, conservando o dereito de se desnaturaren se non eran cumpridas—. Contén esta obra os pacentes traballos de Xavier Ozores, hai anos adicado con antusiasmo a esta tarefa e que coñece fondamente o asunto. O quaderno iste trai os pazos de Pena d'Ouro, Mariñán, Meyrás, Gutiérrez de la Peña, Sargadelos, Bóveda, Casa Grande da Puebla, O Corgo, Casa Grande de Villoría, O Castro, Arnado, Vilaseco, Castrelos, A Picoña, Oca e San Thomé, unha photo e unha reseña de cada, e as armas en deseño dos Varela, Mariñas, Pardo Bazán, G. de la Peña, Ibáñez, Pedrosa, Valcarcel, Quiroga, Florez de Losada, Sanxurxo, Temes, Valladares, Troncoso, Goyoso, Ozores, Villoa, Sotomayor, Sarmento, Silva, Sequeiros| e Zúñiga. Moi atinadas as verbas do Marqués de Quintanar cando dí: «El hombre está poniendo cuanto puede de su parte por afear las ciudades y las aldeas y los campos de Galicia...» Invitamos ôs arquiteutos a que ollen, lean e mediten...

REVISTAS

ELEUSIS, revista mensal de cultura filosófica, Lisboa.

Dirixe esta preciosa pubricazon o noso distinto colaborador João Antunes. É

fundamentalmente unha revista teosófica da escola blavatskiana, que sigue a orientazón ortodoxa do Centro d'Adyar (Madras) que preside Mrs. Annie Besant; mais n-ela teñen acollemento todol-os ideás espirtualistas e, antr'as revistas da sua clás, ningunha temos ollado qu'a supere en erudizón e tratamento críteco dos asuntos.

A primeira serie, trai, antr'outras cousas: *O Problema Colombino, Gente da Naçao em terras de Portugal,* e *Por terras do Alcorao, da Thora e do Evangelho* (viaxe por Terra Santa) de João Antunes; pubrica unha versión portuguesa do *Exemplar humanae vitae* do Luso-hebreu Uriel da Costa, e en separata, *Isis sem ven* de Blavatski e o *Bhavagavad Gita*. Outros artigos: *A antiguidade do Krishnaismo,* do indoportugués Panduranga S. S. Pissunlencar e *O idealismo da Teosofía,* de Jinarajadasa. De moito intrés o *Questionario de Eleusis* (onde se responde a preguntas dos assinantes) e *Finalia,* con novas arqueolóxicas, literarias, filosóficas, actividade teosófica, etc.

NAÇÁO PORTUGUESA, Lisboa.

SERIE IV, n.º 9. Interesante: *Da partícula «se» portuguesa,* por Rodrigo de Sá Nogueira, e as observacións á *Historia da Literatura portuguesa* por M. M.

N.º 11.—Manuel Murias pubrica un intresante artigo sobre: *A língoa portuguesa no Brasil,* a unha nota sobre *Espanha e Portugal.*

N.º 12.—Dous istrutivos artigos en col de Felipe II: *A usurpaçdo felipina e a restauraçdo de 1640* por José Augusto Vaz Pinto, e *Portugal e Felipe II* (resposta a un artigo pubricado na mesma revista pol-o Sr. Beneyto Pérez) pol-o General V. José César. Manuel Murias anuncia outro, en calidá de terceiro en discordia.

CÉLTIGA, Buenos Aires.

ADICA un grande número estraordinario ô *Día de Galiza,* xúrdia afirmanza da Renacencia galega, con orixinás de Carré Aldao, Zapata García, Juan Leiro, Portela Valladares, Pérez Hervada, López Abente, Fernández Mato, Vicente Risco, F. Porto, Juan Jesús González, Otero Pedrayo, Barcia Trelles, Blanco Amor, Rafael B. Esteban, Julio Sigüenza, Correa Calderón, Castelao, Juan Bautista Andrade, Julio Prieto, Xaime Prada, Castro Gil, Vázquez-Pandelo, Avelino Díaz, Suárez Couto, R. F. M., Antonio Palacios, Abelenda, Carballo Calero, Quintanilla, Cabanillas, Suárez Picallo, Rodríguez González, Obdulia Prieto, etc., etc. Notabre tanto a parte literaria como a parte gráfica, que ten ademais moitas e intresantes photos.

BIBLOS, Coimbra.

Março-Abril, 1928.—O Dr. Mendes dos Remédios sigue estudando o estado social dos xudeus en Portugal.—*L'Empire portugais á sona pogée* asegún a Cosmografía d'Alfonse de Saintonge (1544) por Louys Papy.—Pierre Salomón estuda a infruenza de Filinto Elysio en Lamartine.

Maio-Junho, 1928.—*Camões e a literatura francesa,* por Le Gentil.—*Navegação portuguesa dos séculos XVI e XVII* (naufrágios inéditos) por Carlos de Passos.—Karl Suprian estuda o libro do alemán Otto Antscherl, *J. B. de Almeida Garret und seine Beziehungen zur Romantik,* onde asegura que o romantismo estroncaba na tradizón lírica portuguesa, e no sentimento do infinito na saudade.

OUTRAS REVISTAS:

Taula, a revista valenciana, segue visitándonos e traguéndonos novas da intresante renacencia literaria d'aquela terra chea d'espranzas. Diríxea un agrupamento valeroso, preparado, moderno, de perfeita orientazón.

Musicalia, manífeca revista de múseca que surte na Habana, chea de valiosos traballos e notizas que nos enteiran do movemento musical do mundo, mandounos os dous primeiros números, d'intresantísima leitura.

Seara Nova, a fermosa revista lisboeta; aparez cada día c'un contido mais intresante.

Gutiérrez, (graciosa pubricazón humorísteca), *La Novela mundial, La Farsa* (pubricazós dramáticas), *Estampa* (semanario-magazine) e *La Pantalla* (revista cinematográfica), fermosas pubricazós da Casa Ribadeneira, de moito intrés, continúan cambiando con NÓS.

Imp. NÓS. Real, 36-1.º A CRUÑA.

Suscribase a A NOSA TERRA

P A R D O

ÓPTICO CENTÍFICO

Preguntoiro, 32
SANTIAGO

San Andrés, 50
A CRUÑA

CASA EISCRUSIVAMENTE ADICADA A ÓPTICA CENTÍFICA

FOTOGRABADO

Si quer qu-os seus fotograbados sexan o mais perfeito posibres, convenlle envialos aos

Talleres de fotograbado ESPASA-CALPE S. A.

Ríos Rosas, 24-Apartado, 547 MADRID

Xa está a venda

O PORCO DE PÉ

(NOVELA)

por Vicente Risco.

OS PEDIDOS A NOSA ADMINISTRACIÓN

F. ROMAN E SACO

DROGUERIA

e FARMACIA

Pereira, 19

Teléfono 28

OURENSE

Use o novo cristal PUNTAL, fabricación de Zeis,
e escrusiva da

CASA DE LOS LENTES

Plaza Mayor, 18. OURENSE.

Droguería e Farmacia

LUIS FÁBREGA

Progreso, esquina a Luís Espada

OURENSE

MERQUE VOSTEDE
Plumeiros **RAFIUM**

De mais dura qu'os de pruma e limpan millor. Véndese en todol-os estabrecimentos do ramo

Andrés Perille - OURENSE

Lea vostede

Os Camiños da Vida

por R. Otero Pedrayo.

BODEGAS GALLEGAS, PEARES E OURENSE

Viños finos de mesa: Tinto TRES RIOS. Blanco BRILLANTE
LOS GALLEGOS blanco e tinto

Macía e Valeiras, Apartado 18 - Ourense

SANATORIO QUIRURGICO DE SAN LORENZO

SANTIAGO DE GALICIA

DE LOS PROFESORES

D. Fernando Alsina y **D. Antonio M. de la Riva**

CIRUJANO GINECÓLOGO

Establecimento dotado de todol-os elementos que exixen a terapéutica e a hixiene modernas, situado nas aforas da poboazón, mof cerca do paseo da Ferradura

Teléfono número 195

Pra detalles, calquera dos Direitores ou o Médico interno

P A R D O

ÓPTICO CENTÍFICO

Preguntoiro, 32
SANTIAGO

San Andrés, 50
A CRUÑA

CASA EISCRUSIVAMENTE ADICADA A ÓPTICA CENTÍFICA

FOTOGRABADO

Si quer qu-os seus fotograbados sexan o mais perfeito posibres, convenlle envialos aos
Talleres de fotograbado ESPASA-CALPE S. A.
Ríos Rosas, 24-Apartado, 547 MADRID

Xa está a venda

O PORCO DE PÉ
(NOVELA)

por Vicente Risco.

OS PEDIDOS A NOSA ADMINISTRACIÓN

F. ROMAN E SACO

DROGUERIA

e FARMACIA

Pereira, 19 — Teléfono 28

OURENSE

Use o novo cristal PUNTAL, fabricación de Zeis,
e escrusiva da

CASA DE LOS LENTES

Plaza Mayor, 18. OURENSE.

Droguería e Farmacia

LUIS FÁBREGA

Progreso, esquina a Luis Espada

OURENSE

MERQUE VOSTEDE
Plumeiros **RAFIUM**

De mais dura qu'os de pruma e limpan millor. Véndese en todol-os estabrecimentos do ramo

Andrés Perille - OURENSE

Lea vostede

Os Camiños da Vida

por R. Otero Pedrayo.

BODEGAS GALLEGAS, PEARES E OURENSE

Viños finos de mesa: Tinto TRES RIOS. Blanco BRILLANTE
LOS GALLEGOS blanco e tinto

Macía e Valeiras, Apartado 18 - Ourense

SANATORIO QUIRURGICO DE SAN LORENZO

SANTIAGO DE GALICIA

DE LOS PROFESORES

D. Fernando Alsina y **D. Antonio M. de la Riva**

CIRUJANO — GINECÓLOGO

Establecimento dotado de todol-os elementos que exixen a terapéutica e a hixiene modernas, situado nas aforas da poboazón, moí cerca do paseo da Ferradura

Teléfono número 195

Pra detalles, calquera dos Direitores ou o Médico interno

A hixiene nos nenos

é a garantía da sua saúde física e moral o día de mañá.

No diario aseo dos nenos emplee o **"Jabón Sales de la Toja"**, único que ás suas altas calidades meicifás xunta toda a finura e prefume d'un xabón de tocador.

Contribuie ô perfeito desenrolo das criaturas e evita o perigo da escrófula e o raquitismo.

1pta PASTILLA

JABÓN LA TOJA

ÚNICO EN EL MUNDO

O Xabón da Toxa ademais de ser o mellor é un producto galego que nos honra no mundo enteiro

Vostede contribuirá
ao rexurdir patrio
cando adequira
os libros galegos

Dirixa os seus pedidos a

NÓS

PUBRICACIÓNS GALEGAS
e IMPRENTA

Real, 36-1.º A Cruña.